

Andere tijden tegemoet

Voorjaarsnota 2013

Juni 2013

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Inleiding	5
Hoofdstuk 2 Kaders en koers	7
2.1 Visie: waar willen we als gemeente Dalfsen naar toe?	7
2.2 De belangrijkste ontwikkelingen en opgaven	8
2.3 Overige ontwikkelingen	11
Hoofdstuk 3 Voortgang prestaties 2013	18
Hoofdstuk 4 Financiële mutaties	25
4.1 Structurele budgetaanpassingen	25
4.2 Incidentele budgetaanpassingen	26
4.3 Investeringsplan 2013 – 2016	27
Hoofdstuk 5 Financieel (meerjaren)beeld	28
5.1 Meerjarenperspectief 2013-2017	28
5.2 Uitgangspunten begroting 2014	30
Bijlage: Lastendruk	31

Hoofdstuk 1 Inleiding

Voor u ligt de Voorjaarsnota 2013. Deze kent een nieuwe opzet. Tot op heden was de Voorjaarsnota vooral gericht op het lopende jaar (voortgangsrapportage) en de financiën (actualiseren begroting met meerjarige doorkijk). Nu ligt de nadruk ook op het in beeld brengen van beleidsmatige ontwikkelingen en het maken van meer strategische keuzes. We verleggen de focus van de details naar de hoofdlijnen.

De nieuwe opzet is het directe resultaat van het verbetertraject Planning & Control. Daarbij hebben wij ons gebaseerd op de rapporten en besluiten in dit verband, alsmede op de inbreng van de werkgroep uit de raad. Wij willen benadrukken dat het hier gaat om een eerste stap in een ontwikkelproces. In de komende periode spreken wij met de werkgroep de gehele P&C cyclus en onderliggende documenten door. Het heeft onze voorkeur om stapsgewijs de vernieuwingen al door te voeren en niet op het eindplaatje te wachten. Op die manier komen we werkende weg verder en is er vanuit de gehele raad gelegenheid om verbeter suggesties kenbaar te maken. Die doorontwikkeling betekent overigens ook dat de nieuwe opzet van de Voorjaarsnota dus nog wijzigingen kan ondergaan. Bewust kiezen wij nog voor de naam Voorjaarsnota, omdat ook de rapportage over het lopende jaar daarin nog is opgenomen. Mochten er straks meer fundamentele en definitieve wijzigingen komen (bijvoorbeeld door de voortgangsrapportage anders in de cyclus te plaatsen), dan is dat wat ons betreft ook een goed moment om nog eens naar de naamgeving van de Voorjaarsnota te kijken.

Uw raad heeft een kaderstellende en controlerende rol. Om die rollen te bevorderen zijn in deze Voorjaarsnota de volgende wijzigingen doorgevoerd:

- meer aandacht voor grote ontwikkelingen; rapportage over de voortgang van de prestaties aan de hand van een stoplichtenmodel (geen uitvoerige toelichtingen meer; alleen nog bij afwijkingen);
- financiële mutaties worden nog maar beperkt toegelicht (alleen boven de € 50.000 of als er sprake is van gevoelige onderwerpen en/of omvangrijke procentuele afwijkingen).

Daarnaast is het investeringsplan niet meer in de Voorjaarsnota opgenomen (met uitzondering van investeringen die naar voren worden gehaald en nog in 2013 moeten worden gerealiseerd). Het is efficiënter de actualisatie daarvan naar de begroting te verschuiven. Dit levert tijdwinst en minder werk(druk) op. Ook de rapportage over de grootschalige investeringen komt in overleg met de werkgroep niet meer in de Voorjaarsnota voor. In de leeswijzer geven wij een korte toelichting op deze nieuwe elementen.

Leeswijzer

Hoofdstuk 1 gaat in op de nieuwe opzet van de voorliggende voorjaarsnota conform het verbetertraject Planning & Control.

Hoofdstuk 2 geeft een korte terugblik, maar vooral meer aandacht voor de grote ontwikkelingen. Belangrijk zijn de ontwikkelingen die in beleidsmatige of financiële zin van wezenlijke invloed zijn op de toekomst van Dalfsen. Wij schetsen de context hiervan en geven - waar mogelijk - een richting aan. Uw raad bepaalt de koers; wij werken die vervolgens uit. Dit betekent tevens dat we veel (lopende) onderwerpen niet noemen, of slechts in een enkele zin. U wordt daar in de loop van de tijd via raadsvoorstellen over geïnformeerd.

Hoofdstuk 3 geeft inzicht in de voortgang van de prestaties. In plaats van via veel teksten, informeren wij uw raad via een stoplichtenmodel over de voortgang van de prestaties. Op basis daarvan is snel een beeld te vormen van de stand van zaken.

- Groen
Geen afwijkingen te verwachten.
- Oranje
Niet alles verloopt volgens plan. Extra aandacht is nodig en mogelijk wordt de prestatie niet volledig gerealiseerd.
- Rood
Het gaat echt niet meer lukken. De prestatie wordt dit jaar niet meer gehaald. Er wordt wel vermeld welke maatregelen of alternatieven er zijn.

Wij rapporteren over de (verwachte) stand ten tijde van de bestuurlijke behandeling van dit document. Daarmee proberen wij de tijd te overbruggen die zit tussen de feitelijke opstelling en uw waarneming, zodat het beeld voor u zo actueel mogelijk is. Wij rapporteren naar de invalshoeken voortgang (inclusief een percentage dat de mate daarvan aangeeft), geld (budget) en kwaliteit. Niet alle prestaties staan op dit moment al op die manier in de planning; hier en daar kan het dus zijn dat wij nog niet volledig kunnen rapporteren.

Hoofdstuk 4 gaat in op de financiële mutaties. In lijn met het vorenstaande voorzien wij alleen de grote of politiek gevoelige financiële mutaties nog van een toelichting. Dit om het geheel op hoofdlijnen en beknopt te houden. Wel worden de financiële afwijkingen weer getoetst aan de criteria van de drie O's te weten:

- Onvoorzien
- Onuitstelbaar
- Onontkoombaar

Hoofdstuk 5 geeft tenslotte het financieel (meerjaren)beeld. Dit is het hoofdstuk waar alle cijfers samenkomen. Het is opgebouwd uit het weergeven van de uitgangspositie en wordt aangevuld met de financiële afwijkingen. Ook wordt hierin toegelicht op welke wijze het college voorstelt om het tekort van de Voorjaarsnota, via bezuinigingen om te buigen naar een positief saldo. Met het opnemen van dit geactualiseerde meerjarenperspectief is de voorjaarsnota een belangrijk document voor de financieel kaderstellende rol van de gemeenteraad. Het geeft niet alleen een bijstelling van het lopende jaar, maar stelt ook de kaders voor de komende meerjarenbegroting 2014-2017 vast. In de programmabegroting 2014-2017 zullen alle bezuiningsvoorstellen hard moeten zijn onderbouwd, zodat er echt sprake is van een sluitende meerjarenbegroting.

Uw raad heeft gevraagd om meer de strategische lijnen uit te zetten, richting aan te geven, of keuzes voor te leggen. Daar is in deze voorjaarsnota nieuwe stijl in voorzien. Daar waar dit nadrukkelijk aan de orde is, is de betreffende tekst vet gedrukt.

Hoofdstuk 2 Kaders en koers

2.1 Visie: waar willen we als gemeente Dalfsen naar toe?

Terugblik

Terugkijkend op de afgelopen jaren mogen gemeenteraad, college en ambtelijke organisatie trots zijn. Er is veel gepresteerd en veel staat nog in de steigers. Er zijn in één raadsperiode meer investeringen gedaan en meer projecten gerealiseerd dan ooit tevoren. Denk alleen aan de investeringen in de welzijns- en sportaccommodaties, het programma Investeren Met Gemeenten, het Waterfront, Ruimte voor de Vecht en diverse projecten in het kader van het PMJP, kunst in de openbare ruimte, etc. In totaal meer dan € 20 miljoen!

En zeker ook waard om te noemen is de slag die in Dalfsen is gemaakt in het functioneren van de gemeenteraad. De voorgenomen veranderingen in de bestuurscultuur zijn voor een groot deel omgezet in daden. Het besturen op hoofdlijnen heeft handen en voeten gekregen; lange raads(commis)sievergaderingen behoren tot het verleden; de omgangsvormen binnen de raad zijn zakelijker geworden, maar de sfeer is er prima onder gebleven.

De verhoudingen tussen gemeenteraad, college en ambtelijke organisatie zijn goed. Er is ruimte om fouten te mogen maken en die ook te benoemen; maar dat gebeurt doorgaans vanuit een constructieve en coöperatieve houding. De ambtelijke organisatie heeft een pittige personele taakstelling voor de kiezen gehad, maar is daar goed doorheen gekomen. De taakstellende bezuiniging van € 700.000 wordt volledig gerealiseerd.

Hoewel de investeringen misschien anders doen vermoeden, waren het niet alleen maar jaren waarin de bomen tot in de hemel reikten. We hebben flink moeten bezuinigen: op de openbare ruimte, op subsidies, op personeel. En dat is allemaal gelukt.

Missie en visie: Bij Uitstek Dalfsen

In *Bij Uitstek Dalfsen*, heeft uw raad als centrale missie genoemd: *het ontwikkelen van vitale gemeenschappen in een onderscheidende woonplaats van groene signatuur*. Sinds het vaststellen van de missie en visie in 2009 is dit nadrukkelijk de leidraad geweest bij de ontwikkeling van projecten en beleid. We hebben dat terug zien komen bij de ontwikkeling van ruimtelijke plannen, in de structuurvisie en het bestemmingsplan buitengebied, in het duurzaamheidsbeleid, in het stimuleren en faciliteren van private en maatschappelijke initiatieven, en in het realiseren van voorzieningen ter bevordering van de leefbaarheid in de diverse kernen binnen onze gemeente. Ook hebben de kernwaarden die voor de raad, college en ambtelijke organisatie zijn genoemd handen en voeten gekregen: ondernemend, klantgericht en sociaal.

Niet alles hebben we kunnen ontwikkelen volgens de lijnen van *Bij Uitstek Dalfsen*, of in ieder geval niet in het gewenste tempo. Door de economische tegenwind is het bijvoorbeeld lastiger geworden om woonwijken met een onderscheidend niveau te ontwikkelen en realiseren; en we hadden daar graag wat sneller resultaat in willen zien. We zullen dit in de huidige omstandigheden meer moeten faseren.

Het is in 2014 aan de nieuwe gemeenteraad om hierover een beslissing te nemen, maar wat ons college betreft blijft *Bij Uitstek Dalfsen* ook voor de komende jaren onze leidraad, en **hoeft er geen nieuwe missie en visie geschreven te worden**. De huidige is nog voldoende actueel en inspirerend. Daarmee willen wij een ontwikkeling doorzetten die in de afgelopen jaren opgang heeft gedaan; namelijk dat het vervangen en vernieuwen van beleidsnota's niet afhangt van het verstrijken van een termijn, maar alleen in gang wordt gezet wanneer daar inhoudelijk aanleiding voor is. **Beleidsnota's met een looptijd van vier jaar (wat gebruikelijk is) zijn wat ons betreft niet meer heilig, tenzij deze termijn wettelijk is voorgeschreven.**

Een nieuw perspectief

We gaan andere tijden tegemoet! De gemeenteraad die in maart 2014 het stokje gaat overnemen, zal niet meer de reservepositie aantreffen die deze raad in het begin van zijn bestuursperiode voor zich

zag. En het is inmiddels duidelijk geworden dat de economische crisis niet aan Dalfsen voorbij gaat. Er staan ons serieuze financiële opgaven te wachten.

Die zitten hem niet zozeer aan de reservekant. Hoewel de reserves de laatste jaren behoorlijk zijn aangesproken, zijn ze beslist nog robuust te noemen. Met het saldo van de jaarrekening 2012 en de overheveling van de reserve bovenwijkse voorzieningen meegerekend bedraagt de vrij besteedbare reserve ruim € 8 miljoen, terwijl de algemene reserve op peil is; en dat geldt ook voor die van het grondbedrijf. Er blijft voor de komende jaren dus ruimte om te investeren, zij het in mindere mate dan in de achter ons liggende periode.

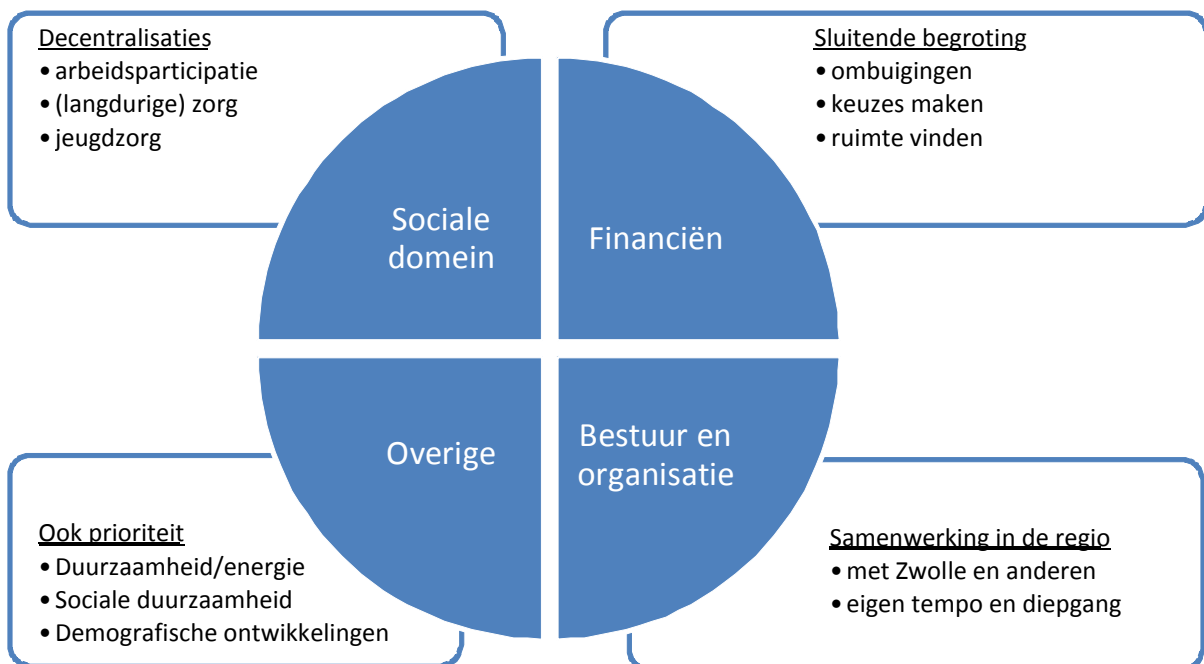
Voor de exploitatiebegroting is dat beeld anders. Er is weliswaar geen reden om de alarmbel te luiden, maar vooral de inkomsten komen onder druk te staan. In deze voorjaarsnota zult u lezen dat bezuinigingen van bijna een miljoen euro structureel hard zijn. Maar daar zal het zeker niet bij blijven. Via de methode trap-op-trap-af van het gemeentefonds en de kortingen van de drie decentralisaties, die enkele miljoenen kunnen bedragen, komen daar nog overheen.

De consequentie hiervan is dat we niet aan ombuigingen zullen ontkomen. De uitwerking zal de komende maanden, bij het opmaken van de begroting, gaan plaatsvinden. Het college wil daarbij wel op voorhand al enkele denklijnen meegeven. Die treft u aan in de volgende paragraaf.

Samengevat kunnen we stellen dat er ruimte is voor incidentele bestedingen, maar dat de ruimte voor nieuwe structurele uitgaven gepaard zal moeten gaan met bezuinigingen.

2.2 De belangrijkste ontwikkelingen en opgaven

De ontwikkelingen en opgaven die de komende jaren de volle aandacht van uw raad en ons college zullen vergen zijn in het volgende schema samengevat.

Er zijn wat ons betreft zes topprioriteiten.

1. In de optiek van ons college ligt de belangrijkste uitdaging voor de komende jaren in de inrichting van het sociale domein en meer specifiek de uitvoering van de decentralisaties. We kunnen daarmee niet wachten tot de verkiezingen en het is daarmee aan uw raad om hier de lange termijn strategie voor uit te zetten. Inmiddels heeft daar bij de behandeling van de contourennota de eerste gedachtewisseling over plaatsgevonden. De komende jaren zullen de ontwikkelingen binnen het sociale domein de agenda's van gemeenteraad en college dus

domineren en daar ligt dan tevens een forse uitdaging voor de ambtelijke organisatie. De gemeente krijgt er nieuwe taken bij op de gebieden arbeidsparticipatie, (langdurige) zorg en jeugdzorg. Een complicerende factor voor gemeenten is dat de plannen van het kabinet voortdurend wijzigen en nog niet in wetgeving vastliggen. Zo heeft bijvoorbeeld het sociaal akkoord dat in april tussen het kabinet en werknemers en werkgevers werd gesloten de participatiewet op onderdelen weer veranderd. En daarmee wordt het er met betrekking tot de financiële randvoorwaarden ook niet duidelijker op.

De grote uitdaging is echter niet alleen een financiële, maar vooral een maatschappelijke. We zullen bestuurlijk en ambtelijk al onze creativiteit moeten aanspreken om de drie decentralisaties in Dalfsen samen met burgers en instellingen goed vorm te geven. **De keuze van het college is om zorg en voorzieningen zo dicht mogelijk bij de burger te organiseren**, waarbij de nadruk ligt op preventieve en collectieve aanpak, met een nadrukkelijke rol voor de directe omgeving van de hulpvrager. Kleinschaligheid en maatwerk zijn daarbij de kernbegrippen; en de ontwikkeling van kulturhuzen in de kernen kan de sociale infrastructuur versterken. Vanuit die lokale en wijkgerichte oriëntatie kijken we vervolgens naar de meerwaarde en noodzaak van samenwerking met partners in de regio. **Overigens zullen de keuzes voor samenwerkingsverbanden in de regio in overleg met de gemeenteraad worden gemaakt.**

Het college beseft zich dat we op dit domein niet voor de gemakkelijke weg kiezen, maar wel voor de meest toekomstbestendige weg: een duurzaam sociaal beleid.

In financieel opzicht gaan de decentralisaties een zware wissel trekken op onze begroting. Aan de ene kant komen er miljoenen euro's extra binnen; maar dat gaat aan de andere kant gepaard met zware bezuinigingen, in het bijzonder op de huishoudelijke hulp (zie ook de paragraaf over kortingen decentralisaties).

Het college kiest er voor om de bezuinigingen die het rijk oplegt, in onze eigen begroting bij voorkeur door te vertalen naar het betreffende domein. Bezuinigingen van het rijk op de huishoudelijke hulp, moeten dus worden opgevangen binnen het programma *Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening*; net zoals die op onderwijshuisvesting moeten worden opgevangen binnen het programma *onderwijs*; en die op het BTW-compensatiefonds binnen het totaal van de begroting. Uw raad kan daar uiteraard een andere strategische keuze in maken, maar die zal dan al snel uitmonden in een (kern)takendiscussie.

2. Na de inrichting van het sociale domein, neemt het sluitend krijgen van de begroting voor de komende jaren een tweede plaats in. Wij hebben reeds aangegeven dat de vermindering van inkomsten in de richting van een miljoen structureel gaan. Of het daarbij blijft is nog onzeker. We zijn daarbij onder andere afhankelijk van de verdere bezuinigingsplannen van het kabinet. Zeker wanneer de terugloop van inkomsten het miljoen gaan overschrijden, zal het een opgave worden om de meerjarenbegroting sluitend te krijgen. Voor dat geval willen wij u alvast een **denklijn voor de daaruit voortvloeiende ombuigingen** meegeven.
  - Op de eerste plaats zullen we de ruimte die er nog in de begroting zit in beeld moeten brengen en eruit halen, onder andere door de huidige ramingen nogmaals scherp te beoordelen. Net als bij de vorige ombuigingen starten we dus met een financieel-technische herijking.
  - Op de tweede plaats geven wij mee dat we niet alleen maar te werk gaan met de kaasschaaf-methode. Dat impliceert dat er echte keuzes gemaakt moeten worden.
  - Ten derde zouden wij in de ombuigingsoperatie kwetsbaren in de samenleving willen ontzien.
  - Ten vierde vindt het college dat er, ondanks de schaarste, de komende jaren toch ruimte moet zijn voor nieuw beleid. Dat impliceert dat de ombuigingstaakstelling groter moet zijn dan alleen het sluitend maken van de meerjarenbegroting. **We houden rekening met een structureel bedrag van € 100.000.**
  - Ten vijfde zal ook gekeken moeten worden naar de rek die er in de toekomst nog in de ambtelijke organisatie zit; overigens in het besef dat daar de laatste jaren al flink in gesneden is. Mogelijk dat de gemeentelijke samenwerking in de regio op termijn tot besparingen op de ambtelijke organisatie kan leiden.

- En als zesde denklijn geven wij uw raad mee om niet op de eerste plaats aan lastenverzwaring voor de burger te denken, maar daar ook niet te krampachtig mee om te gaan. Dalfsen is qua woonlasten nog altijd de goedkoopste gemeente van Overijssel en onlangs hebben we kunnen constateren dat de kostendekkendheid van een aantal vergunningen nog niet op 100 procent zit. Ook daar zit nog enige rek in.
3. Een thema dat op de langere termijn gaat spelen, maar dat nu al onze aandacht vraagt zijn de demografische ontwikkelingen. De bevolkingsgroei neemt (volgens Primos) de komende jaren af. De voornaamste reden hiervan is de jaarlijkse afname van de natuurlijke groei. Tot 2040 neemt het inwoneraantal van Nederland toe met ruim een miljoen tot bijna 18 miljoen. Daarna zal de bevolking in omvang dalen. Het aandeel 65-plussers neemt toe van 15 procent in 2010 naar 24 procent in 2030. Door krimp en vergrijzing kunnen op termijn voorzieningen onder druk komen staan. Een groter beroep op welzijns- en sociale voorzieningen voor ouderen ligt voor de hand. In het uiterste geval kan ook leegstand van woningen, winkels en bedrijfspanden zich gaan voordoen. Dit beeld verwachten we voor Dalfsen de komende jaren nog niet. Volgens de prognose blijft de bevolking in Dalfsen de komende jaren licht groeien. Wel is sprake van een vermindering van de groei.
De eerste aanwijzingen dat we ons hierop moeten voorbereiden zijn de dalende leerlingenaantallen en de gevolgen daarvan voor het onderwijs en in het bijzonder de onderwijshuisvesting. Maar wanneer de krimp zich echt ook verder gaat manifesteren, wordt het een strategisch vraagstuk van de eerste orde. Het is een thema met lange termijn effecten, waar we echter nu al op kunnen anticiperen. We willen dit bij voorkeur samen doen met de provincie Overijssel (krimp is niet aan gemeentegrenzen gebonden) en zijn daar qua termijn van oplevering ook van afhankelijk. Zodra de eerste uitkomsten bekend zijn, zullen wij u daarover informeren.
  4. Een belangrijke beleidsprioriteit in de afgelopen periode was het thema duurzaamheid. Daar heeft uw raad veel in geïnvesteerd; en niet zonder resultaat. Dalfsen heeft op dit gebied naam gemaakt. De ambities op het gebied van CO2-uitstoot zijn echter dermate hoog, dat alleen een zeer intensieve voortzetting van het programma in de komende jaren ons in de richting van een realisering van die ambities brengt. **Dit was, is en blijft dus een topprioriteit in het meerjarenbeleid; iets waar het college volledig achter staat. Het programma duurzaamheid wordt daarom volop voortgezet.**
  5. We willen de komende jaren nog meer dan voorheen de focus leggen bij sociale duurzaamheid en leefbaarheid in de kernen. Kulturhuizen spelen daarin een belangrijke rol. In een aantal kernen zijn die al tot stand gebracht, in andere wordt daar hard aan gewerkt. Daarnaast realiseren we woon-service gebieden en richten we bij de invulling van de decentralisaties op het sociale domein onze aandacht nadrukkelijke ook op de diverse kernen. **Een mooie ontwikkeling in dat kader zijn de burgerinitiatieven in de kernen. In de visie van ons college zijn die van essentieel belang voor de leefbaarheid en wij zullen die initiatieven dan ook graag stimuleren en faciliteren.**

Voor de sociale duurzaamheid en leefbaarheid in de kernen zijn ook de ondernemers van belang. Dat varieert van grote bedrijven, tot aan kleine middenstanders en bedrijven in de agrarische en toeristische sector. Hoewel wij ons bewust zijn van de beperkte invloed die de gemeente heeft op de economische cultuur, **willen wij daar waar mogelijk een stimulerende rol spelen en bijdragen aan een gunstig ondernemersklimaat in Dalfsen.**
  6. De zesde prioriteit betreft de samenwerking in de regio. Uw raad heeft met de vaststelling van de nota 'Sterker Dichtbij' de strategische lijnen daarvoor uitgezet. Dit is tot op heden geen eenvoudige opgave gebleken. Samenwerking met Staphorst en Zwartewaterland heeft weliswaar op een aantal praktische punten inhoud gekregen, maar tot een meer structurele samenwerking, gericht op een doorsteek naar Zwolle, is het tot nu toe niet gekomen. **Conform Sterker Dichtbij blijven onze inspanning vooral gericht op samenwerking met Zwolle, al dan niet in een groter regionaal verband, maar zonder daarbij andere samenwerkingsverbanden uit te sluiten.** Dit heeft er toe geleid dat vanuit Zwolle de intentie is uitgesproken dat Dalfsen welkom is, tot op heden echter zonder harde resultaten. Zwolle richt zich momenteel vooral op het opstarten en uitwerken van het Shared Service Center met Kampen en de Provincie. Dalfsen is welkom om daar later bij aan te haken. Naast de bekende

thema's (ICT, inkoop, personeels- en salarisadministratie) worden informeel ook andere onderwerpen genoemd die op termijn in het SSC kunnen worden ondergebracht. Op dit moment is dat nog niet concreet aan de orde, maar het biedt wel kansen voor de toekomst. Onze ambities gaan echter verder, zowel in de breedte (qua onderwerpen) als ook qua tempo. Daarom heeft Dalfsen ook het initiatief genomen om een regionaal gemeentelijk belastingkantoor op te zetten. Bij dat initiatief hebben zich negen gemeenten aangesloten. Omdat Zwolle als grootste partner daarbij uiteindelijk is afgehaakt, zoeken wij op dit gebied naar een andere oplossing. Zoals gezegd blijft *Sterker Dichtbij* bij alle nieuwe initiatieven de leidraad voor het college. Belangrijke ontwikkelingen op dit gebied zullen wij uw raad, zoals afgesproken, melden.

Eén ding is voor ons college duidelijk. **Opschaling naar een 100.000-plus gemeente is niet aan de orde.** Het bestuurskrachtonderzoek dat we in 2011 hebben laten uitvoeren is daarvan een stevige bevestiging.

2.3 Overige ontwikkelingen

Naast de in de vorige paragraaf genoemde topprioriteiten zijn er nog vele andere ontwikkelingen die de komende jaren de aandacht van uw raad zullen vragen. Een belangrijke bepalende omgevingsfactor is de economische crisis die ook voor de lokale vraagstukken gevolgen heeft. Daar begint deze paragraaf mee. Vervolgens gaan we nog in op andere ontwikkelingen op het sociale en ruimtelijke domein en op de bedrijfsvoering binnen de organisatie.

De crisis gaat niet aan Dalfsen voorbij

Sinds het uitbreken van de kredietcrisis in 2008 zijn we niet alleen landelijk in een andere werkelijkheid terecht gekomen. De crisis laat zich ook binnen onze gemeentegrenzen voelen. Een aantal indicatoren benoemen we hier.

De werkloosheid is in Nederland de afgelopen jaren flink gestegen. Uit de cijfers van het UWV blijkt dat ook deze tendens niet aan Dalfsen voorbij gaat. Een deel van de populatie zal ook met enige vertraging in de bijstand komen. Het aantal WWB-uitkeringen schommelde tot en met 2011 rond de 100. In 2012 is dit aantal gestegen naar 123 en een verdere (lichte) stijging in de komende jaren ligt voor de hand. Dat heeft dan uiteraard ook zijn doorwerking op de kosten van uitkeringen. Hoewel Dalfsen een aanvullende uitkering bij het Rijk kan aanvragen, zal de gemeente toch zelf tien procent van het tekort moeten bijdragen. **Dit komt neer op een extra eigen bijdrage van circa € 70.000 in het tekort.**

Daarnaast zal het ook niet verbazen dat de afgelopen jaren de kosten voor de schuldhulpverlening gestaag zijn opgelopen.

De forse veranderingen op de vastzittende woningmarkt hebben vooral voor de bouwsector ernstige gevolgen. Maar ook de toeristische sector (het aantal verblijfsrecreanten neemt af) en de middenstand komen niet zonder kleerscheuren uit de crisis. Als gemeente hebben we daar weinig invloed op. Toch hebben we in de nota economisch beleid, die uw raad in mei heeft behandeld, een aantal maatregelen benoemd die bij kunnen dragen aan het afvlakken van de gevolgen van de economische recessie.

Over de gevolgen voor de grondexploitaties hebben we uw raad inmiddels uitgebreid geïnformeerd. Veel gemeenten in het land en in de regio hebben grote verliezen moeten inboeken. Ook in Dalfsen is de situatie minder rooskleurig dan in het verleden. Maar door een aantal maatregelen te nemen binnen de grondexploitaties blijft er sprake van een redelijk gezond meerjarenperspectief. **Voor het college reden om de komende jaren onze actieve grondpolitiek voort te zetten, maar wel uiterst terughoudend te zijn in nieuwe grondaankopen. Daar waar gronden geen strategische functie meer hebben, zullen we deze proberen af te stoten.**

De afnemende belangstelling voor bouw kavels is een ander signaal van een stagnerende economie. Door de verscherpte hypotheekregels die daar overheen komen zou er een verschuiving kunnen gaan plaatsvinden binnen de vrije sector van vrijstaande naar 2-onder-1-kap woningen en van de vrije sector naar de sociale sector. Wij hebben waarnodig onze uitgifteplannen hierop aangepast. Verder

verwachten we een toename in de vraag naar startersleningen. **Wat het college betreft blijft de focus in de nabije toekomst op de ondersteuning van starters op de woningmarkt liggen.**

Voor bedrijventerreinen geldt min of meer hetzelfde. Ook hier zien we de vraag afnemen; wat niet wegneemt dat we in meerjarenperspectief nog wel enige groei verwachten, zij het dat die zeer gefaseerd zal plaatsvinden.

Het verloop van het aantal ingediende bouw aanvragen geeft ons op dit moment geen aanleiding om de geraamde inkomsten uit bouwleges aan te passen. **Wel blijft het college van mening dat bij toekomstige ombuigingen nadrukkelijk gekeken moet worden naar het opheffen van bouwleges tot honderd procent kostendekkendheid.**

Door uw raad is gevraagd om in deze voorjaarsnota aandacht te besteden aan de woningmarkt en de positie van de woningcorporaties. Wij hebben u hier eerder via een andere weg over geïnformeerd. Samengevat kan worden gesteld dat ook voor de twee woningcorporaties die in Dalfsen actief zijn het regeerakkoord gevolgen heeft; in het bijzonder voor de investeringscapaciteit. Hoewel we de gevolgen nog niet volledig in beeld hebben, verwachten we niet dat de problemen die we bij andere corporaties in het land hebben gezien, zich ook in Dalfsen voordoen.

Wel zullen ook de woningcorporaties in Dalfsen te maken krijgen met de in het woonakkoord opgenomen inkomensafhankelijke huurverhoging en de daarmee samenhangende verhuurdersheffing. Dit kan gevolgen hebben voor de financiële positie van de corporaties.

Onze gemeente heeft een achtervangovereenkomst gesloten met het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW), die dient als achtervang voor door woonstichting VechtHorst aangegane leningen (voor woonstichting De Veste staat de gemeente Ommen garant).

Kan ook het WSW niet voldoen aan de verplichting, dan moeten het Rijk en gemeenten op verzoek van het WSW renteloze leningen verstrekken aan het WSW. De kans dat een dergelijke situatie zich binnen afzienbare voor doet, is erg klein. De kredietwaardigheid van Vechthorst is voor de periode 2012-2016 ruim voldoende. Dit is gebleken uit een beoordeling van het Centraal Fonds Volkshuisvesting.

Wij zien op dit moment, op basis van de beschikbare informatie geen financiële risico's voor de gemeente.

Ontwikkelingen op het gebied van veiligheid

Door de vorming van Brandweer IJsselland ontstaat per 1 januari 2014 een nieuwe organisatie die de brandweerbegroting voor haar rekening neemt. Dat betekent dat uw raad dit jaar moet besluiten de gemeentelijke brandweertaken over te hevelen naar de nieuwe organisatie Brandweer IJsselland. Dit zal in de loop van 2013 gebeuren. De gemeenteraad moet daarvoor formeel besluiten om de gemeentelijke brandweer op te heffen en tegelijkertijd de brandweerbegroting onder te brengen in de Gemeenschappelijke Regeling Brandweer IJsselland.

In het kader van de toetreding tot de brandweer IJsselland zijn in alle gemeenten metingen verricht om de kwaliteitsniveaus te vergelijken. Inmiddels kunnen wij melden dat Dalfsen succesvol door deze brandweeraudit is gekomen en dat we op alle onderdelen goed scoren.

Bestuurlijk uitgangspunt bij de overgang naar Brandweer IJsselland is 'tenminste budgettair neutraal'. In de meerjarenbegroting is rekening gehouden met een uitgave die gebaseerd is op het gemiddelde van de laatste vier jaren. Verwacht mag worden dat dit voldoende is. Daarnaast blijft de gemeente nog wel zitten met de frictiekosten. Dit zijn overheadkosten die straks niet meer aan de brandweer kunnen worden toegerekend. Te denken valt hierbij aan huisvesting, automatisering en ondersteuning van facilitaire afdelingen. **Dit betekent dat we vanaf 2014 de overheadkosten binnen de bestaande begroting gaan opvangen.**

Ontwikkelingen op het gebied van gezondheid, onderwijs, welzijn en cultuur

Gemeenteraad en college delen de zorg over het alcoholgebruik en -misbruik onder jongeren. Met ingang van 1 januari 2013 is de nieuwe Drank- en horecawet in werking getreden. De wet geeft gemeenten meer mogelijkheden om op lokaal niveau beter invulling te geven aan het alcoholbeleid, met name om overmatig alcoholgebruik onder jongeren tegen te gaan. De gemeente heeft de plicht

om voor 1 januari 2014 een verordening vast te stellen, waarin regels zijn opgenomen over para-commercialisme. Ook kunnen in de verordening regels worden opgenomen over alcoholmisbruik. Daarnaast is het toezicht en de handhaving op de naleving van de nieuwe wet aan de gemeenten gedecentraliseerd. Op dit moment wordt gewerkt aan voorstellen hoe wij in Dalfsen invulling gaan geven aan deze nieuwe taken. **De insteek van ons college daarbij is om aan de voorkant ruim in te zetten op overleg met de middenstand, horecagelegenheden en verenigingen/instellingen, maar aan de achterkant een hard sanctiebeleid te voeren. Toezicht en handhaving willen we regionaal organiseren.**

Het aantal leerlingen op scholen daalt en deze daling gaat de komende jaren door. Dat betekent dat we te maken gaan krijgen met leegstand van klaslokalen. Hoe hier mee om te gaan, is een vraagstuk waar we inmiddels de gesprekken met schoolbesturen over zijn gestart. **Uitgangspunt van het college is daarbij dat we in de kernen sterke scholen en goede schoolgebouwen willen hebben zonder leegstand, en dat die – ingeval er wel leegstand is - niet mogen concurreren met de exploitatie van kulturhuzen, waarin grote investeringen zijn gedaan in geld en in gezamenlijke programmering.**

Het Rijk koerst op overheveling van het buitenonderhoud van scholen voor primair onderwijs naar de schoolbesturen per 1 januari 2015. Gemeenten zijn dan alleen nog verantwoordelijk voor de uitbreiding en de nieuwbouw van scholen. Hoewel de financiële gevolgen van deze operatie nog niet zijn uitgewerkt, is het wel al duidelijk dat er voor onderwijshuisvesting met ingang van 2015 een bedrag van 256 miljoen euro op de algemene uitkering wordt gekort. **Zoals reeds eerder aangegeven, stelt ons college voor om de bezuinigingen op onderwijshuisvesting binnen het programma onderwijs op te vangen. Indien dit niet volledig mogelijk is zal dekking binnen de begroting moeten worden gevonden.**

Andere ontwikkelingen op het gebied van het onderwijs, welzijn en cultuur waarover wij u nog nader zullen informeren zijn de asbestinventarisatie van schoolgebouwen, de oplopende kosten van leerlingenvoer, de afschaffing van de verplichting van een maatschappelijke stage op middelbare scholen, de trajectbegeleiding van voortijdige schoolverlaters, de financiering van het peuterspeelzaalwerk en voorschoolse voorzieningen, cultuureducatie en cultuurbeleid. Of het in alle opzichten zal lukken is de vraag, maar **uitgangspunt van het college is dat deze ontwikkelingen binnen de bestaande budgetten worden opgevangen.**

Bijzondere aandacht verdient daarnaast nog de culturele invulling van de Cichoreifabriek in het Waterfront. Niet alleen omdat daarmee een grote investering is gemoeid, maar vooral ook vanwege de impuls die dit kan geven aan het culturele leven in Dalfsen. Wij zijn nog met diverse potentiële partners in gesprek en zullen u uiteraard over de uitkomsten informeren.

Ontwikkelingen binnen het ruimtelijke domein

De RUD is formeel op 1 januari 2013 van start gegaan voor de milieutaken. Wij bereiden ons nu voor op de uitbreiding tot de overige WABO taken per 1 januari 2014 of 2015. **Hieruit mag wat ons college betreft geen nieuwe verhoging van kosten voortvloeien.**

Water wordt mondiaal een steeds belangrijker thema, ook lokaal krijgen we hier mee te maken. De samenwerking en taakverdeling tussen gemeente en Waterschap Groot Salland is een belangrijk thema geworden. Dat strekt zich uit van praktische afspraken over onderhouden van watergangen, tot een regionale uitwerking van het Bestuursakkoord Water, waarbij de mogelijkheden worden onderzocht van ombuiging van de trend van kostenstijging (minder meerkosten). In een regionaal samenwerkingsverband is een taakstelling van € 5 miljoen afgesproken en worden besparings- en verbetermogelijkheden verkend. Zonder grote organisatorische veranderingen (het gaat vooral om het zoeken naar de beste werkwijzen en het implementeren daarvan) is er een besparingspotentieel van ruim € 2,4 miljoen per jaar. Dat is iets minder dan de helft van de voor deze regio afgesproken taakstelling. De andere helft (€ 2,6 miljoen) van het besparingspotentieel is mogelijk, maar alleen met ingrijpende organisatorische aanpassingen. De verdere uitwerking hiervan vindt plaats in 2016.

Niet alleen het water, maar ook de wegen, en in het bijzonder de N-wegen 340 en 348, zullen de komende jaren nog veel aandacht vergen. Op de eerste plaats van de provincie, maar onder andere met het oog op het onderliggende wegennet, ook van de gemeente.

De Rechterensdijk is vooral een lokale aangelegenheid, maar gelet op de te verwachten investeringen, niet minder belangrijk.

Het provinciaal meerjarenprogramma landelijk gebied (pMJP) en de Europese subsidieregeling Leader eindigen op 31 december 2013. Er komt helaas geen vervolg op het pMJP. Voor de Leader regeling is de plaatselijke groep NO-Overijssel een lobby richting Europa, Rijk, provincie en gemeenten gestart voor een nieuwe periode. Het programma Ruimte voor de Vecht loopt nog door tot 2016. Daarnaast heeft de rijksoverheid het natuurbeleid gedecentraliseerd naar de provincie, echter met aanzienlijke bezuinigingen. **Hoewel we de consequenties voor Dalfsen nog niet in beeld hebben, gaat ons college ervan uit dat hier geen extra structurele gemeentelijke middelen aan zullen worden besteed. Wel willen we incidentele investeringen in het kader van cofinanciering overwegen.**

Financiële gevolgen regeerakkoord Rutte II

De financiële gevolgen van het regeerakkoord zijn voor Dalfsen aanzienlijk. De eerder door de gemeente ingestelde buffer om meevallers van de algemene uitkering niet te ramen is onvoldoende om alle bezuinigingen op te vangen. De gemeente zal vanaf het begrotingsjaar 2014 hierdoor opnieuw moeten bezuinigen. In welke mate er in de budgetten binnen de begroting moet worden ingegrepen is nu nog niet te zeggen. In het hoofdstuk over *kaders en koers* hebben wij al wel enkele uitgangspunten voor een eventuele ombuiging meegegeven.

Volgens het regeerakkoord gaan diverse taken die nu nog door het Rijk worden uitgevoerd straks richting gemeenten. Het Rijk gaat er daarbij vanuit dat gemeenten de taken efficiënter en dus goedkoper kunnen uitvoeren en bezuinigt fors op de middelen die voor de uitvoering beschikbaar zijn. Daarnaast wordt er ook flink gekort op de algemene uitkering gemeentefonds.

Het regeerakkoord heeft een grote impact op het gemeentelijk beleid, vooral door de decentralisaties. Op voorhand bezuinigt het Rijk fors (15% tot 25%) op het geld voor deze extra taken. Een extra bezuiniging van 40% (volgens het sociaal akkoord) wordt gelegd op het budget voor huishoudelijke hulp. Alleen voor de mensen die het echt nodig hebben en die het niet zelf kunnen betalen blijft hulp beschikbaar.

Met nog enkele andere zaken meer, en met een flinke slag om de arm vanwege de onzekerheid rond de concrete invulling van de plannen, bedraagt het gemeentelijk aandeel in de Rijksbezuiniging hier uiteindelijk circa 3 miljoen euro op jaarbasis. Het wordt voor de gemeente een grote opgave om dat op een verantwoorde wijze binnen het bestaande beleid te realiseren. **Zoals al eerder is aangegeven is ons uitgangspunt dat we hierbij niet meer gaan uitgeven dan we van het Rijk ontvangen. Omdat ook de onderhandelingen met de VNG nog lopen gaan we vooralsnog uit van PM.**

Op 18 januari 2013 is het onderhandelaarsakkoord met het Rijk gesloten over de financiën van de decentrale overheden in deze kabinetsperiode. Het gaat om een pakketafsprake op drie dossiers: de wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet Hof), schatkistbankieren en het BTW compensatiefonds. Middels een ledenraadpleging heeft 73% van de gemeenten met het akkoord ingestemd. Ook wij hebben dit gedaan, echter met de grootst mogelijke terughoudendheid en reserves. Om dit te benadrukken is de motie die op 28 januari 2013 door de voltallige gemeenteraad is aangenomen ook doorgegeven aan de VNG en de Eerste en Tweede Kamer. Het onderhandelaarsakkoord betekent het volgende:

De Wet Hof is qua consequenties voor gemeenten enigszins verzacht. Er wordt meer ruimte geboden voor tekorten. Voor Dalfsen is dat van belang, bijvoorbeeld met betrekking tot de investering in de Trefkoele. Verder is de Wet Hof een extra aanzet om middels een liquiditeitenplanning vanaf 2013 meer te gaan sturen op onze geldstromen en ons EMU-saldo. Samen met de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) zijn we inmiddels gestart met het opstellen en implementeren van een liquiditeitenplanning. Direct na de zomervakantie zullen wij uw raad daarover informeren.

Door het onderhandelaarsakkoord is het schatkistbankieren voor Dalfsen niet meer nodig. Financieel heeft deze maatregel geen gevolgen voor ons omdat we inmiddels geen spaarsaldo meer hebben. Mocht dit er in de toekomst wel zijn dan betekent dit een voordeel voor onze exploitatie.

Door het akkoord blijft het BTW-compensatiefonds bestaan en wordt ons een administratieve operatie bespaard. De bezuiniging die beoogd was met het afschaffen van het BCF blijft wel gehandhaafd. Deze korting van € 550 miljoen wordt doorgevoerd via het gemeente- en provinciefonds en betekent voor Dalfsen een nadeel van € 225.000 in 2014 en van € 600.000 vanaf 2015 structureel. Dit tekort zullen wij moeten afdekken.

Tot slot spant het kabinet zich in om deze kabinetsperiode geen extra generieke bezuinigingen op het gemeentefonds door te voeren, afgezien van kortingen vanwege de 'trap op trap af'-systematiek. In het verleden zijn met het Rijk afspraken gemaakt dat de uitkering uit het gemeentefonds (voor gemeenten de belangrijkste bron van inkomsten) gelijk oploopt met de ontwikkeling van de Rijksuitgaven. Als het Rijk bezuinigt leveren dus ook de gemeenten in. Voor 2013 tot en met 2015 leidt dit nog tot kleine voordelen maar vanaf 2016 komen er diverse forse kortingen. In de meicirculaire wordt daar op zijn vroegst meer over duidelijk.

Al eerder hebben wij genoemd dat in het regeerakkoord is vastgelegd dat er een korting van € 256 miljoen zal plaatsvinden op het landelijke onderwijshuisvestingsbudget. Dit budget wordt overgeheveld naar de schoolbesturen, dat zij naar eigen inzicht kunnen besteden. Voor Dalfsen betekent dit een korting van € 300.000 op de algemene uitkering vanaf 2015. Mogelijk komt hier gedeeltelijk een besparing op de kapitaallasten voor het onderhoud van scholen tegenover te staan, maar de hoogte daarvan is nog niet bekend.

Door het sociaal akkoord van 11 april 2013 tussen het kabinet en de sociale partners is het eerdere besluit van het kabinet om nog eens € 4,3 miljard te bezuinigen zeer waarschijnlijk van tafel. Voor Dalfsen gaat dit om een nadeel € 200.000 vanaf 2014. In augustus/september bekijkt het kabinet of er alsnog extra maatregelen voor 2014 moeten worden genomen. Voorzichtigheidshalve houden wij bij de komende bezuinigingsoperatie wel rekening met dit nadeel van € 200.000 structureel.

Omdat het regeerakkoord een akkoord op hoofdlijnen is zullen de komende maanden nog veel zaken moeten worden uitgewerkt. Pas nadat de concrete wetsvoorstellen bekend zijn, kunnen we de exacte gevolgen voor onze gemeente in beeld brengen maar dat het fors uitpakt is wel duidelijk. Vandaar dat we nu reeds rekening houden met een korting van circa 1 miljoen euro. In het hoofdstuk over het financieel (meerjaren)beeld worden van al deze ontwikkelingen de financiële gevolgen in een tabel samengevat.

Lokale lastendruk

Bij de behandeling van de belastingverordeningen 2013 heeft uw raad verzocht om bij de voorjaarsnota nadere inzage te geven in de lokale lastendruk. Wij hebben om die reden bij deze voorjaarsnota een bijlage daarover opgenomen.

De belangrijkste conclusies daaruit zijn dat: 1) Dalfsen, ondanks de stijging van de OZB van de afgelopen jaren, nog steeds de laagste woonlasten van alle gemeenten in Overijssel heeft; en 2) de woonlasten voor meerpersoonshuishoudens het afgelopen jaar zelfs licht zijn gedaald.

Burgerparticipatie

Burgerparticipatie is, terecht, een belangrijk thema voor uw raad. “*Summier op papier, rijk in de praktijk*” was destijds de conclusie van de rekenkamercommissie. Inmiddels zijn flinke stappen gezet om de burgerparticipatie meer te structureren en professionaliseren. Een belangrijk nieuw instrument daarin is het burgerpanel waarmee we in 2013 de eerste ervaringen zullen opdoen. **Ons college is van plan het burgerpanel vaker in te zetten.** Over de uitkomsten en effecten zullen wij uw raad informeren.

Aanbestedingsbeleid

Inmiddels is de nieuwe aanbestedingswet van kracht geworden. In de vertaling van die wet naar ons eigen aanbestedingsbeleid **wil het college meer aandacht inbouwen voor het midden- en klein bedrijf en in het bijzonder lokale bedrijven.**

Bedrijfsvoering en organisatie-ontwikkeling

Het is niet gebruikelijk om in een voorjaarsnota uitgebreid stil te staan bij de bedrijfsvoering binnen de organisatie. We maken daar dit keer een uitzondering op, omdat een grondige herbezinning op de manier van werken binnen de organisatie, maar ook de organisatiestructuur, de komende anderhalf jaar veel aandacht en energie van management en medewerkers zal vragen. Wij beseffen dat als college en vragen ook uw raad om hier oog voor te hebben. Enkele ontwikkelingen zijn al eerder in gang gezet en lopen de komende jaren door.

Zo zijn in het kader van planning en control inmiddels een paar stevige stappen gezet. Het verbeterplan beslaat een aantal jaren. **Dit zullen we, geholpen door de raads werkgroep P&C, daadkrachtig verder invulling geven en, zoals het zich nu laat aanzien, ook binnen de door de raad beschikbaar gestelde kredieten en binnen de afgesproken termijn.** Op korte termijn zullen naast de aanpassing van de begrotingscyclus en de financiële documenten, ook de thema's risicomangement en liquiditeitsplanning worden opgepakt.

Op het gebied van digitalisering en ICT zijn en worden flinke stappen gezet. Bij de evaluatie van het programma dienstverlening zullen wij u daar verder over informeren. De digitalisering en informatiehuishouding vormen steeds meer de 'backbone' van onze organisatieprocessen en zullen daarom een belangrijke plaats krijgen in de hierna verder toegelichte *Verbouwing*. **Daarmee geven wij gelijk ook het signaal af dat de uitgaven op dit gebied de komende jaren beslist zullen stijgen.**

Ook het programma dienstverlening loopt al enige tijd. Daarvoor gaf de raad groen licht in 2011. Wij ervaren dit als een zeer succesvol programma, waarover in oktober in de gemeenteraad verantwoording zal worden afgelegd. Hoewel het programma per 1 september conform planning zal worden afgerond, lopen de diverse projecten nog een tijd door. Dat geldt in het bijzonder voor het Klantcontactcentrum (één-loket gedachte gebaseerd op het programma *Antwoord*), de kwaliteitsslag in de informatievoorziening/basisregistraties en het lean werken. Met al deze projecten werken we aan een verdere professionalisering van de bedrijfsvoering.

De verbouwing. Ondanks de flinke stappen die de afgelopen jaren zijn gezet in de organisatie-ontwikkeling, lopen we tegen grenzen aan. Aan de ene kant wordt per saldo flink gesneden in de algemene uitkering en brengen we het personeelsbudget volgens afspraak terug met € 700.000. Aan de andere kant krijgen we te maken met een uitbreiding en verschuiving van taken (decentralisaties, nieuwe drank- en horecawet, de gemeente als toegangspoort tot alle overheidsinformatie, een ingrijpende nieuwe aanbestedingswet, etc.) en een meer eisende houding van burgers, bedrijven en instellingen. En hoewel de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt onzeker zijn, weten we zeker dat de personeelsformatie aan het vergrijzen is, de pensioenleeftijd stijgt en er op een bepaald moment een uittocht van personeel zal plaatsvinden. Bovendien hebben we meer dan in het verleden te maken met een fluctuerende en moeilijk beïnvloedbare vraag vanuit de samenleving. Dat zien we bijvoorbeeld bij vergunningverlening (met name bouwaanvragen) en bij het beroep op sociale voorzieningen; maar ook bij maatschappelijke initiatieven vanuit de samenleving die vragen om facilitering en ondersteuning. Er is een tendens ontstaan dat lang niet in alle gevallen de gemeente initiërend is en zelfstandig zijn agenda bepaalt.

En dit zal met de ontwikkelingen op het sociaal domein alleen maar toenemen. Van burgers wordt meer zelfredzaamheid gevraagd, zowel individueel, maar ook in collectieve verbanden.

Kort gezegd komt het er op neer dat de samenleving in snel tempo aan het veranderen is. Dat stelt eisen aan de houding én de werkwijze van de overheid; en niet in de laatste plaats aan de ambtelijke organisatie. **College en directie hebben daarom die organisatie nog eens tegen het licht gehouden en zijn tot de conclusie gekomen dat die niet meer voldoet.** Om adequaat in te kunnen spelen op de veranderingen in de samenleving hebben we een organisatie nodig die flexibel en wendbaar is. Onze huidige organisatie heeft dat te weinig. De directie heeft op basis van deze analyse een verandertraject ingezet onder de werknaam *De verbouwing*. Het huis (als metafoor voor de ambtelijke organisatie) zal ingrijpend worden aangepakt. Die verbouwing richt zich beslist niet alleen en niet op de eerste plaats op een nieuwe inrichting of structuur van de organisatie. Minstens zo belangrijk zijn een cultuurverandering en een andere wijze van organiseren en werken. In de metafoor van het huis bestaat het fundament uit zaken die gewoonweg goed op orde moeten zijn, zoals de planning en control, de dienstverlening/KCC en goede en betrouwbare informatievoorziening. Daarop komen vier pijlers die het dak (wendbaarheid) moeten dragen: 1) samenwerking met krachtige partners in de regio (in lijn met het beleid van de raad in *Sterker Dichtbij*); 2) goed werkgeverschap;

3)leiderschap; en 4)programma- en projectsturing om de realisatiekracht in de organisatie te versterken. Op 1 januari 2015 is de verbouwing voltooid.

Wij zullen uw raad hier in de tweede helft van het jaar verder over informeren. Op dit moment volstaan we met de constatering dat *De verbouwing* een flinke extra inspanning van de organisatie vereist; en dat terwijl de 'verkoop' uiteraard gewoon doorgaat. We gaan dit zoveel mogelijk op eigen kracht doen, maar zullen daarnaast tijdelijk wat extra capaciteit moeten aantrekken en incidenteel specifieke deskundigheid moeten inhuren. Wij denken dat we deze operatie binnen de bestaande financiële middelen kunnen realiseren. Wanneer zich echter bij de uitwerking frictiekosten en kosten voor een sociaal plan voordoen, komen we hiermee terug bij uw raad. **Uitgangspunt van ons college daarbij is dat tegenover eenmalige (frictie)kosten, altijd besparingen op langere termijn moeten staan.**

De Talentenregio is een samenwerkingsverband van zestien gemeenten op het terrein van personele mobiliteit en ontwikkeling. In september 2010 gestart voor een periode van 2 jaar en inmiddels , vanwege het grote succes, alweer verlengd tot september 2014. Vanaf de start van dit project is de administratie ondergebracht bij de gemeente Dalfsen. Dit betekent dat de Talentenregio is opgenomen in onze financiële administratie.

Formeel en uit rechtmatigheidsoverwegingen moet de gemeenteraad dan wel besluiten om de hiervoor benodigde budgetten beschikbaar te stellen. **Ons voorstel is om dit via administratieve wijzigingen te realiseren en uw raad hier verder niet mee te belasten.** De gemeente Dalfsen loopt geen financieel risico aangezien de lasten worden gedekt door de gemeentelijke bijdragen en subsidies. Rekening en verantwoording wordt afgelegd aan de stuurgroep van de Talentenregio.

Hoofdstuk 3 Voortgang prestaties 2013

Programma 1 Bestuur

Nr.	Prestatie	Voortgang	%	Kwaliteit	Geld
1.1	Digitalisering In 2013 dient er een goed werkend en gebruiksvriendelijk raadsinformatiesysteem te zijn.	●	75	●	●
1.2	Professionalisering Begin 2013: geven van schrijverstraining aan personeel.	●	100	●	●
1.3	Communicatievisie In 2013 organiseren van opleiding om persoonlijke communicatiekracht te versterken.	●	n.v.t.	●	●
	In 2013 schrijven van p.v.a. voor organiseren inzet social media.	●	50	●	●
1.4	In 2013 inzetten op haalbaarheidsonderzoek om gemeentelijke website voor meerdere doeleinden in te zetten.	●	n.v.t.	●	●
	Planning en control In 2013 samen met raads werkgroep werken aan volgende verbetermaatregelen uit bestuursopdracht planning & control: - het herontwerpen van de planning en control cyclus - het organiseren van informatiebijeenkomsten over de werking van P&C (o.a. Smart formuleren, invoering dashboards).	●	50	●	●

Programma 2 Openbare orde en veiligheid

Nr.	Prestatie	Voortgang	%	Kwaliteit	Geld
2.1	Samenwerking Brandweer DSZ In 2013 vervolgmeting uitvoeren naar kwaliteit samenwerking Brandweer. Op basis hiervan opstellen actieplan om kwaliteit te verbeteren.	●	100	●	●
2.2	Veiligheidsregio Bijdragen aan regionaal (veiligheidsregio) meerjarenbeleidsplan opleiden, trainen & oefenen voor de leden van het team bevolkingszorg.	●	75	●	●
	Verlenen van bijdrage aan totstandkoming brandweer IJsselland onder regie van veiligheidsregio.	●	75	●	●
	Leden van team bevolkingszorg uit Dalfsen deel laten nemen aan opleidingen, trainingen en oefeningen. De geleverde prestaties aanleveren voor functionarisvolgsysteem (Veiligheidspaspoort).	●	75	●	●
	Minimaal vier keer per jaar publicatie plaatsen over risico's in de woonomgeving en zelfredzaamheid.	●	50	●	●
	Kritisch volgen van ontwikkelingen Nationale politie en gevolgen daarvan voor Dalfsen.	●	75	●	●
2.3	Vrijwillige brandweer Doelen verbetertraject zijn verwoord in de notitie Brandweer Dalfsen 2.0. Deze worden o.a. bewerkstelligd door eenheid in leidinggeven bij het middenkader, trainingen, centrale werkafspraken op bedrijfsvoeringniveau en eenduidige communicatie.	●	100	●	●

Nr.	Prestatie	Voortgang	%	Kwaliteit	Geld
2.4	Externe veiligheid Doorgaan met verankeren externe veiligheidsbeleid in werkprocessen van ruimtelijke ordening, milieu, handhaving en verkeer en vervoer.	●	75	●	●
	Actief aanbieden scholingsmogelijkheden aan gemeentelijke medewerkers. Gebruik blijven maken van regionale ev-deskundigenpool bij lastige vraagstukken.	●	100	●	●
	Blijven volgen van wettelijke ontwikkelingen op gebied van externe veiligheid en indien nodig het beleid aanpassen.	●	100	●	●

Programma 3 Beheer openbare ruimte

Nr.	Prestatie	Voortgang	%	Kwaliteit	Geld
3.1	Wegen Prioriteit geven aan het onderhoud van asfaltverhardingen.	●	25	●	●
	Beleidsnota voor beheer en onderhoud van "grijze" openbare ruimte opstellen in 2013.	●	n.v.t.	●	●
3.2	Openbare Verlichting In 2013 actualiseren van Beleidsplan Openbare Verlichting.	●	100	●	●
3.3	Openbaar groen Vier keer per jaar controleren van kwaliteitsniveau onderhoud openbaar groen.	●	50	●	●
	Groenbeheerplan actualiseren in 2013.	●	n.v.t.	●	●
3.4	Speelplaatsen Speelplaatsen beleidsplan evalueren en actualiseren Speelplaatsen beheersplan evalueren en actualiseren	●	50	●	●
3.5	Verkeer Uitvoeringsprogramma GVVP actualiseren voor periode 2013-2016.	●	100	●	●
	Uitvoeren van volgende projecten in 2013: Planvorming Rechterensedijk (station – bocht)	●	25	●	●
	Uitvoering Rechterensedijk (bocht – kasteel)	●	25	●	●
	Actieplan verkeersveiligheid	●	25	●	●
	Planvorming/uitvoering aansluiting Rechterensedijk – Poppenallee + route NS-station	●	25	●	●
	Planvorming N340, samen met de provincie	●	75	●	●
	Planvorming N35 Zwolle - Wythmen, samen met Rijkswaterstaat	●	50	●	●
	Planvorming N35 Wythmen - Nijverdal, samen met Rijkswaterstaat	●	25	●	●
	Planvorming N348, verkeerslichten Lemelerveld, samen met de provincie	●	50	●	●
	Planvorming N377 samen met de provincie	●	75	●	●

Toelichting afwijkingen (alleen bij kleur rood)

Nr.	Stand van zaken	Maatregel / alternatieven
3.5	N35 Wythmen – Nijverdal: Geen Rijksgeld voor.	Lobby richting Den Haag vanuit de regio ondersteunen.

Programma 4 Economische zaken

Nr.	Prestatie	Voortgang	%	Kwaliteit	Geld
4.1	Vestigingsmogelijkheden Inzetten op uitbreiding (en uitgifte) van het bedrijventerrein de Grift III in Nieuwleusen;	●	100	●	●
	Inzetten op uitbreiding (en uitgifte) van het bedrijventerrein Parallelweg (inclusief zuidelijke aantakking N348).	●	n.v.t.	●	●
	Voor de kern Dalfsen inzetten op beperkte nieuwe uitbreiding aan de oostzijde.	●	100	●	●
4.2	Ondernemersklimaat In februari 2013 vaststellen van nieuwe nota economisch beleid.	●	75	●	●

Toelichting afwijkingen (alleen bij kleur rood)

Nr.	Stand van zaken	Maatregel / alternatieven
4.1	Voor de zuidelijk ontsluiting N348 en de voormalige locatie Schrijver is de planvorming opgepakt.	Het voorontwerp bestemmingsplan 't Fabriek deelgebied Stappenbelt wordt in de 2 ^e helft 2013 in procedure gebracht. Realisatie van deze uitbreiding is daarom afhankelijk van de planprocedure en eventuele zienswijzen/beroep.

Programma 5 Onderwijs

Nr.	Prestatie	Voortgang	%	Kwaliteit	Geld
5.1	Huisvesting scholen Uitbreiding Heideparkschool opleveren in 2013.	●	100	●	●
	Nieuwe leerlingenprognose voor heel Dalfsen opstellen en consequenties met schoolbesturen bespreken.	●	100	●	●
5.2	Lokale Educatieve Agenda Aansluiting maken tussen de zorgstructuur in het onderwijs (Passend Onderwijs) en het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG).	●	25	●	●
5.3	Leerplicht Aan eind van schooljaar 2012-2013 bedraagt aantal voortijdig schoolverlaters maximaal 1,4%.	●	75	●	●
	Vaststellen regionaal meerjarenbeleidsplan voor periode 2013-2015.	●	100	●	●
	Sluiten van VSV –convenant met onderwijs voor periode t/m 2015.	●	100	●	n.v.t.

Programma 6 Cultuur, sport en recreatie

Nr.	Prestatie	Voortgang	%	Kwaliteit	Geld
6.1	Bibliotheken Nieuw bibliotheekbeleid opstellen, met als doel het behouden van een bibliotheek binnen de Kulturhus(concepten).	●	100	●	●
6.2	Beeldende kunst Plaatsen van kunstwerk in de wijk Gerner Marke en De Tafel.	●	100	●	●
6.3	Cultuureducatie Binnen bestaande budgetten mogelijkheden zoeken om ook groep 1 van Agnieten College cultuureducatieve activiteiten aan te bieden.	●	0	●	●
6.4	Festiviteiten Geen subsidie meer verlenen aan activiteiten die al enkele jaren worden georganiseerd. Samen met het Cultuurplatform in overleg hoe dit aan te pakken.	●	0	●	●
6.5	Vrijwilligerswerk Steunpunt vrijwilligerswerk is in 2013 ondanks beperkte middelen 2 dagdelen per week geopend.	●	100	●	●
6.6	Welzijn- en Sportaccommodaties In 2013 worden de drie nog lopende projecten Hoonhorst, De Trefkoele Dalfsen en Kulturhus De Schakel in Nieuwleusen verder uitgewerkt. Raad via kwartaalrapportages informeren.	●	25	●	●
6.7	Sport Uitvoering nota sport- en beweegbeleid. In Voorjaarsnota 2013 concrete punten voor 2013 verder uitwerken.	●	25	●	●
6.8	Toerisme Planvorming/realisatie van de fietsvoorzieningen Sterrebosweg en Vennenbergweg.	●	100	●	●

Toelichting afwijkingen (alleen bij kleur rood)

Nr.	Stand van zaken	Maatregel / alternatieven
6.3	Binnen de beschikbare gelden voor cultuureducatie is (nog) geen ruimte gevonden voor activiteiten voor het Agnieten College. De landelijke en provinciale ontwikkelingen en de bijbehorende financiering op dit gebied richten zich uitsluitend op primair onderwijs en niet op voortgezet onderwijs.	Vanuit de ontwikkelingen rondom cultuureducatie en het basisonderwijs aandacht blijven houden voor mogelijke ruimte voor activiteiten klas 1 Agnieten College. Daarnaast aandacht voor de doelgroep jongeren vanuit de plannen rondom het cultuurarrangement.
6.4	De incidentele subsidies voor festiviteiten worden aangevraagd binnen het incidentele welzijnsbudget. Op dit moment kunnen we aanvragen niet afwijzen op het feit dat ze al enkele jaren subsidie verkrijgen, omdat dit niet binnen de criteria valt.	De voorwaarden voor de incidentele subsidies aanpassen.

Programma 7 Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening

Nr.	Prestatie	Voortgang	%	Kwaliteit	Geld
7.1	WMO / Sociaal loket Vorbereiden van de overgang van AWBZ begeleiding.	●	25	●	●
	Principes van 'kanteling' verder uitwerken in 2013 en vastleggen in juridische stukken.	●	75	●	●
7.2	Sociale werkvoorziening SW-geïndiceerden traject aanbieden om werkcapaciteit te behouden en/of te participeren in de maatschappij.	●	75	●	●
7.3	Inburgering Aanbieden van inburgeringstraject aan inwoners die verplicht zijn in te burgeren. Kosten komen t.l.v. participatiebudget.	●	100	●	●
7.4	Voor- en vroegschoolse educatie (VVE) en peuterspeelzaalwerk VVE-plaatsen in Dalfsen, Nieuwleusen en Lemelerveld realiseren volgens lokaal beleid en wettelijke eisen. Per kern mogelijkheden voor samenvoeging onderzoeken.	●	25	●	●
7.5	Woonservicegebied Samenwerkingsverband woonservice Dalfsen is ingericht en voert regie op ontwikkeling van woonservicegebieden. Met inwoners van kleinere kernen is formulering van basisniveau woonservicegebieden opgesteld. Uitvoering geven aan één of meerdere projecten gericht op sociale redzaamheid en cohesie.	●	25	●	●
7.6	Jeugd In Voorjaarsnota 2013 actiepunten m.b.t. kinder-, tiener- en jongerenwerk voor 2013 nader uitwerken.	●	0	n.v.t.	n.v.t.
	Structurele vormen van jongerenparticipatie organiseren in samenwerking met jongerenwerk, plaatselijk belang, raad en college.	●	75	●	●
7.7	Bevorderen ondersteuning mantelzorgers Bestaande ondersteuning in stand houden. In komende jaren weet meer dan huidige 72% van mantelzorgers waar zij terecht kunnen voor ondersteuning.	●	25	●	●

Toelichting afwijkingen (alleen bij kleur rood)

Nr.	Stand van zaken	Maatregel / alternatieven
7.6 (1)	De notitie jeugd en jongerenwerk is verzet naar vaststelling in december 2013 zodat de uitwerking van de transitie jeugdzorg op het jongerenwerk kan worden meegenomen in de notitie.	De actiepunten worden na vaststelling in december verder uitgewerkt.

Programma 8 Volksgezondheid en milieu

Nr.	Prestatie	Voortgang	%	Kwaliteit	Geld
8.1	Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) en Jeugdzorg Opleveren uitvoeringsplan voor decentralisatie jeugdzorg.	●	25	●	●
	CJG is bereikbaar op 3 locaties en via internet.	●	100	●	●
	90% van de ouders en professionals is bekend met het CJG.	●	75	●	●
	Opstellen communicatieplan.	●	50	●	●
	CJG is voorbereid op inpassing jeugdzorgtaken.	●	25	●	●
	Ook na invoering van passend onderwijs sluiten zorgstructuur van onderwijs en CJG goed op elkaar aan.	●	25	●	●
8.2	Water Uitvoeren van gemeentelijk rioleringsplan en waterplan.	●	50	●	●
	<i>Projecten:</i> Toetsen van theoretische modelbenadering van riolering aan praktijk	●	25	●	●
	Onderzoek doen naar haalbaarheid duurzame toepassingen in de (afval)waterketen	●	n.v.t.	●	●
	Ontwikkelen waterkwaliteitsspoor	●	50	●	●
8.3	Integrale handhaving Uitvoering geven aan een integraal toezicht- en handhavingbeleid.	●	50	●	●
	Op basis van risicoanalyse bepalen waar gecontroleerd moet worden. Tevens onderzoek naar meer integraal toezicht door afdelingen. Door slim handhaven meer uren inzetten op voorlichting en preventie.	●	50	●	●
8.4	Samenwerking vergunningverlening en handhaving DSZ en RUD DSZ-gemeenten werken met software van Decos en SquitXO. Efficiencyvoordelen halen door afstemming werkprocessen en spreiding applicatiebeheer. Efficiënter organiseren beleidstaken.	●	n.v.t.	●	●
	Vergunningverlening en toezicht/handhaving organiseren binnen RUD. Maken kwaliteitsslag door kennisbundeling en vergroten kritieke massa.	●	25	●	●
8.5	Afvalbeleid <i>Uitwerking beleidsvoornemens:</i> Uitbreiden inzamelen kunststofverpakkingen naar blik en drinkverpakkingen	●	n.v.t.	●	●
	Inzameling oud papier middels minicontainers	●	n.v.t.	●	●
	Plaatsen ondergrondse containers voor restafval	●	n.v.t.	●	●

Programma 9 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

Nr.	Prestatie	Voortgang	%	Kwaliteit	Geld
9.1	Ruimtelijk beleid Vaststellen bestemmingsplan buitengebied.	●	75	●	●
	Vaststellen ruimtelijke plannen.	●	n.v.t.*	●	●
	Zowel via ruimtelijke planvorming als via WMO aandacht besteden aan inrichting woongebieden.	●	n.v.t.	●	●
	Planvorming/realisatie van de fietsverbindingen Sterrebosweg en Vennenbergweg.	●	100	●	●
9.2	Bouwlocaties Vaststellen geactualiseerde grondexploitaties en beschikbaar stellen kredieten bouwrijp maken.	●	100	●	●
9.3	Woningbouw Verstrekken startersleningen: beschikbaar stellen aanvullend krediet.	●	n.v.t.	●	●
	Zowel via ruimtelijke planvorming als via WMO aandacht besteden aan bouwen woningen voor specifieke doelgroepen.	●	n.v.t.	●	●
9.4	Welstandsbeleid Beschikken over welstandsbeleid dat voldoende handvaten biedt om te sturen op ruimtelijke kwaliteit, ook t.o.v. nieuwe ontwikkelingen.	●	100	●	●
	Opstellen nieuw welstandskader.	●	25	●	●

Toelichting afwijkingen (alleen bij kleur rood)

Nr.	Stand van zaken	Maatregel / alternatieven
9.3	Het beschikbaar stellen van aanvullend krediet is alleen nodig als het eerder beschikbaar gestelde krediet onvoldoende is. Op dit moment dragen provincie en sinds januari 2013 ook het Rijk weer bij. Hierdoor kunnen met het beschikbare krediet meer leningen verstrekt worden.	Zodra nodig wordt aanvullend krediet aangevraagd bij de raad.

* waar n.v.t. staat is sprake van doorlopende plannen/aandacht waarover ook gerapporteerd wordt via de kwartaalrapportages RO

Hoofdstuk 4 Financiële mutaties

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de structurele- en incidentele budgetaanpassingen.

4.1 Structurele budgetaanpassingen

Voorgestelde budgetaanpassingen 2013 - 2017 (S = structureel, I = Incidenteel)						
Bedragen in euro's - = nadeel						
Omschrijving	S	2013	2014	2015	2016	2017
Programma 1. Bestuur						
Afdeling Fen B - Onderhoudskosten Fin. en Bel.	S	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
Tractie tractoren/maaimachines - Brandstof (prijsstijging)	S	-11.000	-11.000	-11.000	-11.000	-11.000
Deelnemingen nutsbedrijven - Dividend Wadinko	S	38.000	38.000	38.000	38.000	38.000
Overige financiële middelen - Dividend BNG	S	11.000	11.000	11.000	11.000	11.000
Baten toeristen belasting - lagere opbrengst	S	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000
Totaal programma 1. Bestuur		8.000	8.000	8.000	8.000	8.000
Programma 3. Beheer openbare ruimte						
Fietspaden - Vervallen provinciale subsidie	S		-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
Watergangen - Overdracht service door waterschap	S	-19.000	-19.000	-19.000	-19.000	-19.000
Beheer openbare ruimte - Diverse onderhoudsbudgetten	S	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
Totaal programma 3. Beheer Openbare Ruimte		-34.000	-49.000	-49.000	-49.000	-49.000
Programma 5. Onderwijs						
Leerlingenvervoer	S	-40.000	-40.000	-40.000	-40.000	-40.000
Totaal programma 5. Onderwijs		-40.000	-40.000	-40.000	-40.000	-40.000
Programma 7. Sociale voorz. en maatsch. Dienstverl.						
Kwijtschelding gemeentelijke belastingen - Verruimen normen	S	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
Totaal programma 7. Soc. vz. en maatsch. dienstverl.		-10.000	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
Programma 8. Volksgezondheid en Milieu						
Egalisatiereserve reiniging - Kwijtschelding gem. belastingen	S	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Totaal programma 8. Volksgezondheid en Milieu		10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Investeringsplan 2013 - 2017						
Gevolgen diverse mutaties (zie 4.3)	S	0	0	-2.000	-2.000	-2.000
Totaal Investeringsplan		0	0	-2.000	-2.000	-2.000
Totaal budgetaanpassingen programma 1 t/m 9		-66.000	-81.000	-83.000	-83.000	-83.000

4.2 Incidentele budgetaanpassingen

Voorgestelde budgetaanpassingen 2013 - 2017 (S = structureel, I = Incidenteel)						
Bedragen in euro's - = nadeel						
Omschrijving	I	2013	2014	2015	2016	2017
Programma 1. Bestuur						
Alg. kosten P&O - MedewerkersTevredenheidsOnderzoek	I	-15.000				
Algemene reserve vrij besteedbaar - MTO	I	15.000				
Gemeentehuis Dalfsen - Koeling ICT ruimte	I	-9.500				
Algemene kosten FaZa - Digitaliseren Dalfser Couranten	I	-7.000				
Automatisering - Server en softwarekosten	I	-6.500				
Raad en raadsclie's - Act. rond gemeenteraadsverkiezing	I		-10.000			
Bestuursondersteuning raad - regiefunctie raadlive	I	-5.000				
Uitvoering Wet WOZ - waarderingskosten	I	-20.000				
Algemene reserve vrij besteedbaar - waarderingskosten	I	20.000				
Totaal programma 1. Bestuur		-28.000	-10.000	0	0	0
Programma 2. Openbare Orde en Veiligheid						
Brandweerkorpsen - Opleidingen	I	-15.000				
Brandweerkorpsen - BDUR uitkering Veiligheidsregio	I	18.000				
Brandweerkorpsen - Vergoeding RROL Veiligheidsregio	I	8.000				
Totaal programma 2 Openbare Orde en Veiligheid		11.000	0	0	0	0
Programma 3. Beheer openbare ruimte						
Fietspaden - Afkoopsom provinciale subsidie	I	64.000				
Gladheidbestrijding - Extra strooizout	I	-12.000				
Totaal programma 3. Beheer Openbare Ruimte		52.000	0	0	0	0
Programma 5. Onderwijs						
Huisv. Bijz. Basisond. - Advieskosten MOP	I	-5.000				
Algemene reserve vrij besteedbaar - Advieskosten MOP	I	5.000				
Totaal programma 5. Onderwijs		0	0	0	0	0
Investeringsplan 2013 - 2017						
Gevolgen diverse mutaties (zie 4.3)	I	0	-25.000			
Totaal gevolgen mutaties investeringsplan		0	-25.000	0	0	0
Totaal budgetaanpassingen programma 1 t/m 9		35.000	-35.000	0	0	0

TOELICHTING :

Programma 3 : Fietspaden – Afkoopsom provinciale subsidie

De provincie heeft in haar brief van 28 juni 2012 meegedeeld dat vanwege de bezuinigingstaakstelling besloten is om de subsidie op het onderhoud toeristische infrastructuur met ingang van 1 januari 2013 te beëindigen. Hiertegen is bezwaar aangetekend en in de brief van 18 januari 2013 hebben wij het definitieve besluit kunnen vernemen. De stopzetting van de subsidie blijft gehandhaafd per 1 januari 2013. Wel wordt een overgangsregeling getroffen van 4 x de jaarbijdrage (referentiejaar 2012 € 16.000). De bijdrage van € 64.000 (4x € 16.000) wordt in 2013 ineens uitbetaald.

4.3 Investeringsplan 2013 - 2016

De aangeleverde mutaties voor de jaarschijf 2013 van het investeringsplan 2013-2016 zijn in het navolgende overzicht weergegeven. De "N" betekent dat het een nieuwe investering is en het nummer verwijst naar het nummer uit het investeringsplan 2013 – 2016.

Nr.	Omschrijving	Was	Wordt	Toelichting
	5001500 Algemene kosten P&O			
N	Organisatieontwikkeling: verandertraject ambt. org.	-	20.000	t.l.v. Reserve organisatie ontwikkeling
	5017000 Tractie tractoren			
19	Vervangen Shibauru tractor wijkteam Nieuwleusen Begr.pl.	-	31.000	Van 2014 naar 2013 / Afschrijving 8 jaar
	5018000 Tractie tractorcombinaties			
23	Vervangen Fendt tractor wijkteam Lemelerveld	50.000	-	Van 2013 naar 2014 / Afschrijving 8 jaar
25	Vervangen Ahlman shovel wijkteam buitengebied	-	70.000	Van 2014 naar 2013 / Afschrijving 8 jaar
	5004000 Automatisering			
11	ICT-vervanging (SAN +autocadstations)	-	51.000	Van 2014 naar 2013 / Afschrijving 5 jaar
	580.00 Multifunctionele accommodaties			
N	Grote projecten - externe begeleiding	-	50.000	t.l.v. Algemene reserve vrij besteedbaar
	560.11 Passantenhaven			
N	Sanitaire voorzieningen t.b.v. passantenhaven	-	20.000	Afschrijving 10 jaar

Het effect van bovengenoemde mutaties op de kapitaallasten is in onderstaande tabel weergegeven.

Bedragen in euro's "-" = nadeel	2013	2014	2015	2016	2017
Kapitaallasten investeringsplan 2013-2016	0	97.000	269.000	512.000	512.000
Kapitaallasten na bovenstaande mutaties	0	122.000	271.000	514.000	514.000
Mutatie meerjarenperspectief 2013-2017	0	-25.000	-2.000	-2.000	-2.000

In de overzichten met de structurele en incidentele budgetaanpassingen is hiermee rekening gehouden.

Hoofdstuk 5 Financieel (meerjaren)beeld

5.1 Meerjarenperspectief 2013-2017

Samen ontstaat het volgende geactualiseerde meerjarenperspectief 2013-2017 wat als belangrijk kader geldt voor de programmabegroting 2014-2017.

<i>(bedragen in euro's; - = nadeel)</i>	2013	2014	2015	2016	2017
Saldo programmabegroting 2013-2016	27.000	286.000	35.000	159.000	159.000
<i>Raad november 2012:</i>					
Digitalisering raad: abonnementskosten c.a.	-9.000	-9.000	-9.000	-9.000	-9.000
Geactualiseerd saldo	18.000	277.000	26.000	150.000	150.000
Voorjaarsnota Kaders en Koers :					
# Extra eigen bijdrage WWB-uitkeringen	-70.000	-70.000	-70.000	-70.000	-70.000
# Korting gemeentefonds a.g.v. niet afschaffen BCF		-225.000	-600.000	-600.000	-600.000
# Korting gemeentefonds onderwijshuisvestingsbudget			-300.000	-300.000	-300.000
# Kortingen op decentralisaties			pm	pm	pm
# Mogelijke extra bezuiniging Rutte 2 van € 4,3 mrd		-200.000	-200.000	-200.000	-200.000
# Ruimte voor nieuw beleid (nieuwe raad)		-100.000	-100.000	-100.000	-100.000
Saldo incl. ontwikkelingen kaders en koers	-52.000	-318.000	-1.244.000	-1.120.000	-1.120.000
Voorjaarsnota Financiële afwijkingen :					
Structurele mutaties	-66.000	-81.000	-83.000	-83.000	-83.000
Incidentele mutaties	35.000	-35.000	0	0	0
Saldo incl. financiële afwijkingen	-83.000	-434.000	-1.327.000	-1.203.000	-1.203.000
Verwachte uitkomst Meicirculaire gemeentefonds	100.000	100.000	100.000	-350.000	-350.000
Buffer accres algemene uitkering		350.000	350.000	700.000	700.000
Saldo incl. verwachte uitkomst meicirculaire	17.000	16.000	-877.000	-853.000	-853.000

In totaal is er dus sprake van een financieel tekort van circa € 1 miljoen structureel vanaf 2015. Zoals uit de tabel blijkt zitten er nog enkele aannames in, vooral voor wat betreft de meicirculaire en de decentralisaties.

Meicirculaire gemeentefonds

De meicirculaire is eind mei ontvangen. De exacte gevolgen zullen wij nazenden. Op basis van de decembercirculaire gaan we uit van voordelen voor de jaren 2013 tot en met 2015 van € 100.000 en een nadeel van circa € 350.000 vanaf 2016 structureel. Het totale saldo van de voorjaarsnota kan dus nog wijzigen door de meicirculaire.

Buffer algemene uitkering

Op basis van de juni-circulaire 2012 heeft uw raad in de raadsvergadering van 21 juni 2012 een amendement aangenomen over de denkrichting met betrekking tot het accres. Dit hield in dat alleen het nadelig accres uit de circulaire werd meegenomen en het positieve accres niet. Omdat zowel het ministerie van BZK als de VNG aangaven dat de cijfers vanaf 2014 met een flinke korrel zout genomen moesten worden en boterzacht waren. Het nadelig accres kon opgevangen worden door de toen nog beschikbare stelpost gevolgen bestuursakkoord af te ramen.

In de programmabegroting 2013 is deze lijn op basis van de septembercirculaire 2012 doorgezet. Het negatieve accres is weer in de begroting verwerkt, het positieve accres is niet geraamd. Op deze wijze hebben wij inmiddels een buffer gevormd in de algemene uitkering van € 350.000 voor de jaren 2014 en 2015 en van € 700.000 vanaf 2016. Aangezien we de programmabegroting 2014 moeten baseren

op de meicirculaire 2013, zullen we nu de buffer inzetten ten gunste van het saldo. De uitkomsten van de meicirculaire worden hier nog tegenover gezet zodat per saldo duidelijk wordt hoeveel we aanvullend exact moeten bezuinigen om te komen tot een sluitende begroting.

Verdere bezuinigingen noodzakelijk

Het gevolg van de geschetste ontwikkelingen houdt in dat we niet kunnen wachten tot de nieuwe raad volgend jaar is aangetreden maar dat we gelijk moeten starten met een nieuw bezuinigingstraject.

Voor een positief oordeel van financieel toezicht van de provincie is het noodzakelijk dat uw raad, als hoogste bestuursorgaan van de gemeente, al in de programmabegroting 2014-2017 een uitspraak doet over de invulling van de bezuinigingen. Daarbij dienen de te treffen bezuinigingsmaatregelen concreet op programmaniveau te zijn ingevuld. Met andere woorden: er dient sprake te zijn van een reëel perspectief, waarbij de financiële gevolgen van maatregelen die tot een herstel van het evenwicht moeten leiden, met besluitvorming door uw raad moeten zijn onderbouwd. Bij een negatief oordeel zullen deze posten op de budgettaire ruimte in mindering worden gebracht. Deze correctie kan tot gevolg hebben dat er een structureel begrotingstekort ontstaat en tot preventief toezicht leidt.

Het college stelt voor om gelijk na de vaststelling van de voorjaarsnota te starten met de ambtelijke voorbereiding om de meerjarenbegroting sluitend te krijgen. De uitgangspunten daarbij hebben wij eerder genoemd.

Om te komen tot een sluitende meerjarenbegroting zullen in de maanden juli en augustus de eerste voorstellen worden voorbereid zodat in september al een eerste gedachtewisseling met uw raad gevoerd kan worden over het wegwerken van het tekort. Aan de hand daarvan zal dan verder gewerkt worden aan het meerjarenperspectief, zodat deze dit najaar sluitend aan u kan worden gepresenteerd.

5.2 Uitgangspunten begroting 2014

Nullijn handhaven

De belangrijkste begrotingsrichtlijn is hoe om te gaan met inflatie/prijscompensatie. Conform uw besluitvorming bij voorgaande begrotingen wordt er geen prijscompensatie toegepast op de budgetten voor goederen en diensten derden. Dit betekent dat de eerdere bezuinigingsmaatregel wordt doorgetrokken en er in 2014 dus sprake is van een reële daling van de budgetten.

Cao gemeenten

De laatst afgesloten CAO had een looptijd tot 31 december 2012. Het kabinet heeft aangegeven voor de salarissen van ambtenaren de nullijn te hanteren. In het op 11 april 2013 gesloten sociaal akkoord is de nullijn bij de overheid losgelaten. In de in maart opgestelde personeelsbegroting voor 2014 is alleen rekening gehouden met 1% stijging voor sociale lasten.

Tarieven en belastingen

Voor de tariefstijging 2014 voor de gemeentelijke belastingen en rechten is het voorstel om conform de gedragslijn uit voorgaande jaren 1 % toe te rekenen, met uitzondering van die tarieven die kostendekkend moeten zijn.

Toezicht provincie

In de begrotingsbrief van de provincie (maart 2013 aan uw raad verzonden) zijn een aantal toetsingsaspecten nader toegelicht. De focus hierop van de provincie is voor ons een reden om hier, bij het opstellen van de begroting 2014, extra aandacht aan te schenken.

Aantallen inwoners en woningen

Jaar	Inwoners	A/D	Mutatie		Woningen	A/D	Mutatie
2010	27.259	D			10.632	D	
2011	27.313	D	54		10.758	D	147
2012	27.439	D	126		10.905	D	119
2013	27.580	D	141		11.054	D	136
2014	27.680	A	100		11.221	A	167
2015	27.780	A	100		11.321	A	100
2016	27.880	A	100		11.421	A	100
2017	27.980	A	100		11.421	A	100
2018	28.080	A	100		11.521	A	100

D = definitief

A = aanname

BIJLAGE : LASTENDRUK

Bij de behandeling van de belastingverordeningen 2013 heeft uw raad verzocht om nadere inzage in de lokale lastendruk voor 2014.

Onderzoek COELO

Ook in 2013 is de gemeente Dalfsen weer de goedkoopste gemeente om in te wonen van heel Overijssel. Dat blijkt uit een onderzoek van het COELO, dat de woonlasten van alle gemeenten in Nederland heeft onderzocht. In Dalfsen, Kampen en Zwolle is het relatief goedkoop wonen. Een gemiddeld gezin in Dalfsen betaalt 612 euro aan ozb, rioolheffing en reinigingsheffing. Eerder onderzoek, onder meer van de vereniging Eigen Huis veroorzaakte al ophef, toen bleek dat de ozb in veel gemeenten sterk was gestegen. Het COELO, onderdeel van de Rijksuniversiteit Groningen, kijkt niet alleen naar ozb, maar naar het totaalplaatje van de gemeentelijke lasten.

Woonlasten gedaald

Wanneer we uitgaan van de totale woonlasten, dan blijken er in de provincie in het afgelopen jaar een aantal gemeenten goedkoper te zijn geworden: in Rijssen-Holten nog het meest. Daar viel de aanslag van de gemeentelijke heffingen afgelopen maand gemiddeld 6,3 procent lager uit. Ook de twee goedkoopste gemeenten in Overijssel, Dalfsen en Kampen, wisten nog iets van de rekening af te snoepen.

Posities gemeenten Overijssel

Positie	Gemeente	Eénpersoons-	Meerpersoons-	Verandering
		huishouden	huishouden	meerpersoons-
				huishouden
48	Dalfsen	€ 524	€ 612	-0,40%
51	Kampen	€ 545	€ 614	-0,20%
63	Zwolle	€ 574	€ 628	0,70%
72	Rijssen-Holten	€ 557	€ 632	-6,30%
103	Raalte	€ 561	€ 654	5,30%
107	Ommen	€ 655	€ 655	4%
142	Hardenberg	€ 571	€ 673	4,60%
144	Oldenzaal	€ 613	€ 674	-4,20%
169	Twenterand	€ 588	€ 689	-0,50%
179	Tubbergen	€ 649	€ 693	2,70%
183	Hengelo	€ 617	€ 694	1,80%
191	Steenwijkerland	€ 608	€ 697	-1,10%
192	Almelo	€ 698	€ 698	2,20%
204	Losser	€ 705	€ 705	5,40%
239	Zwartewaterland	€ 589	€ 719	6,60%
248	Staphorst	€ 635	€ 723	3%
250	Wierden	€ 672	€ 725	0,80%
266	Haaksbergen	€ 681	€ 730	11,80%
273	Dinkelland	€ 677	€ 737	-4,30%
278	Enschede	€ 707	€ 741	2,10%
281	Hellendoorn	€ 635	€ 742	2,40%
285	Borne	€ 745	€ 745	2,70%
303	Deventer	€ 660	€ 757	10%
335	Hof van Twente	€ 727	€ 778	2,60%
355	Olst-Wijhe	€ 704	€ 793	3,70%

Onderstaand worden de volgende onderwerpen nader toegelicht:

- Afvalstoffenheffing
- Hondenbelasting
- OZB
- Rioolheffing
- Kostendekkendheid leges

Afvalstoffenheffing

In november 2012 is voorgesteld het afvalbeleid te verbeteren. Vanaf 2013 zal in het buitengebied weer GFT – afval worden ingezameld en vindt de inzameling van het GFT – afval elke 14 dagen plaats tegen een nul tarief. Hierdoor vindt er een verschuiving plaats in het vastrecht. Om de invoering van het nieuwe beleid en de afvalscheiding te stimuleren, is voorgesteld de verhoging één jaar uit te stellen. Voor 2013 worden de kosten betaald uit de Egalisatiereserve Reiniging.

In het najaar wordt aan uw raad nadere besluitvorming gevraagd over de volgende fase in het traject van omgekeerd inzamelen. Dit voorstel zal o.a. betrekking hebben op het plaatsen van ondergrondse inzamelsystemen en het inzamelen van meer verpakkingsmateriaal. In dit voorstel zal ook nader ingegaan worden op de gevolgen voor de tarieven van de afvalstoffenheffing en kan ook rekening gehouden worden met de financiële gevolgen van het inzamelen van het GFT- afval. De eerste resultaten kunnen dan beter ingeschat worden. Verder zal een perspectief gegeven worden voor de komende jaren zodat de inwoners niet geconfronteerd gaan worden met schommelingen van de afvaltarieven. Dit betekent dat nu nog niet concreet aangegeven kan worden wat de gevolgen voor het tarief worden.

Hondenbelasting

Op 24 januari 2013 heeft het Gerechtshof 's-Hertogenbosch uitspraak gedaan ten aanzien van de hondenbelasting die ook voor onze gemeente gevolgen kan hebben. Het gerechtshof besliste, kort samengevat, dat het heffen van hondenbelasting is toegestaan als de kosten van hondenbezit voor de gemeente van wezenlijke betekenis zijn voor de heffing en de hoogte van de belasting mede is afgestemd op die kosten. Het gerechtshof besliste ook dat de gemeente niet de gehele opbrengst van de hondenbelasting hoeft te besteden aan uitgaven in verband met het hondenbezit. Tegen de uitspraak van het Gerechtshof is door de gemeente cassatie ingesteld bij de Hoge Raad.

Voor de begroting 2014 wordt voorgesteld om alle kosten welke gemaakt worden voor het uitvoeren en dragen van ons hondenbeleid op een afzonderlijk product te verantwoorden. Op deze wijze wordt inzichtelijk gemaakt welke kosten tegenover de opbrengsten staan.

Ozb-stijging

De gemiddelde ozb-stijging in Overijssel is 3,5%. De macronorm OZB voor 2013 is 3%. In de juni-circulaire 2012 was echter aangekondigd dat de overschrijding van de macronorm in 2012 wordt verrekend met de macronorm van 2013. Die overschrijding bedroeg landelijk circa 7,7 miljoen. De reële macronorm, rekening houdend met de vermindering bedraagt voor 2013 dan 2,76%. Of dit tot maatregelen zal leiden is niet bekend. Wel kondigde minister Plasterk aan in gesprek te gaan met de gemeenten die deze norm overschrijden. Dat is in heel Nederland bijna de helft van alle gemeenten en ook in Overijssel is dat niet anders.

Rioolheffing

Bij de behandeling van het Gemeentelijk Rioleringsplan is verzocht om onderzoek te doen of de huidige gehanteerde systematiek van de eigenarenheffing voldoet aan de wens “dat de vervuiler betaalt”. Op dit moment wordt door Arcadis een onderzoek uitgevoerd naar de uitvoerbaarheid van de mogelijkheden om naast de eigenarenheffing een gebruikersheffing te introduceren op basis van drinkwaterverbruik.

Naar verwachting wordt van uw raad gevraagd om in het najaar hierover een besluit te nemen. In het voorstel zal dan nader ingegaan worden op de gevolgen voor het tarief. Uitgangspunt hierbij is om het totaalbedrag van de heffing evenredig te verdelen over de “vervuilers”. Dit betekent op voorhand dat er verschuiving plaats zal vinden binnen de belastingplichtigen.

Kostendekkendheid leges

Onlangs heeft uw raad De notitie *Kostendekkendheid leges en tarieven, april 2013* vastgesteld en de daaruit voortvloeiende verbeterpunten volgens genoemde planning uit te laten voeren.

Met de notitie bieden we de raad meer inzicht in de manier waarop legesbedragen tot stand komen, maar daarnaast benoemen we ook waar de verbeterpunten zitten. Die verbeterpunten hebben vooral betrekking op de kostentoerekening en urenverantwoording. Deze punten waren al onderdeel van het verbeterproject planning en control en zullen ook in dat kader verder worden opgepakt. De eerste verbeteringen in de kostentoerekening zullen zichtbaar worden in de begroting 2015. Om dit echter volledig op orde te krijgen zal onze hele financieel - administratieve inrichting moeten worden aangepakt. We zullen dit in de begroting en legesverordening van 2016 hebben gerealiseerd. Daarnaast is aan uw raad toegezegd dat waar mogelijk verbeterpunten al eerder zullen worden doorgevoerd.